

Vtorek, četrtek in soboto izhaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na dom

za vse leto 8 g. — k.
pol leta 4 " — "
četrtek 2 " 20 "

Po pošti:
za vse leto 10 g. — k.
pol leta 5 " — "
četrtek 2 " 60 "

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:
Za navadno tristočno vrsto se plačuje:
6 kr. če se tiska 1krat,
5 " " " " 2krat,
4 " " " " 3krat.
veče pismenke se plačujejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačati kolek (štampelj) za 80 kr.

Vredništvo in opravišstvo je na stolnem trgu (Domplatz) hiš. št. 179.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo.

V Mariboru 13. februarja.

Vlada ni parlamentarna, t. j. novi ministri niso vzeti iz večine cislajtanskega parlamenta! To je naglavni greh Hohenwartovega ministerstva, kterega mu kakor slaba vest očitajo ustavoverneži, pred kterim se plašijo tudi drugi ljudje, češ da taka vlada pomenja reakcijo. Take zmotnjave so samo v Avstriji mogoče, kjer neusmiljeno vlada bedasta fraza, kjer večina sama ne misli, ampak samo to ponavlja, kar so jej ponudili časniki — in da bi bilo še tako nevezano.

V Avstriji po sedanjih postavah nikakor ni treba parlamentarne vlade. Ne bomo nazaj segali na splošna konstitucionalna načela, po kterih ima v ustavnih državah vladar vsaj toliko moči kakor parlament, torej tudi toliko pravice po svoji volji in v mejah postave sestaviti si svoje svetovalce, kolikor ima parlament pravice cesarju priporočati može svoje večine. Ne bomo tu kazali na naš parlament, njegovo sestavljenje, ne kazali, koliko narodov ga celo ne, koliko le nehoté priznava. Postaviti se hočemo gledé kričanja po parlamentarni vladi samo na obstoječe postave, na decembarsko ustavo. Državna osnovna postava 21. dec. 1867 o rabljenji vladne in izvršujoče oblasti določuje v §. 1: „Cesar je posvečen, nedotakljiv in neodgovoren.“ §. 2: „Cesar vladno oblast izvršuje po odgovornih ministrih in podložnih jim uradnikih ter pooblaščenih.“ §. 3: „Cesar imenuje in odpušča ministre.“ §. 9: „Ministri so odgovorni za ustavnost in postavnost vseh vladnih činov, ki spadajo v okrožje njih poslovnega področja.“ Posebna postava 25. julija 1867 natanko določuje o ministerski odgovornosti. To je vse, kar postava in ustava govori o sestavljanji ministerstva. Proti nobenemu teh določil se ni grešilo niti za pičico. Kričanje dunajskih novin in ustanovernežev zaradi neparlamentarnega ministerstva je torej po postavi in ustavi čisto neopravičeno, ni drugzega nego upor proti cesarju, upor proti postavi in ustavi, ktero so si ustavoverneži sami zgradili. Ako bodo ministri ravnali proti ustavi in postavi, potem jih bodo smeli ustavoverneži klicati na odgo-

vornost in pred sodbo, če bodo takrat še imeli večino v parlamentu; do tje pa je sedanje klevetanje zaradi neparlamentarnega ministerstva, to kar smo gori rekli, pesek za kratkovidneže in očitna poskušnja naše notranje zmedenosti še bolj zmešti, nego so že zmedene.

Vlada pravi, da se časnikaštva ne bode posluževala. To je krivo. V javnosti se tisti sliši, kdor se oglašja, v Avstriji se večidel tudi tistemu veruje, in naj bi še tako očiten bil njegov namen itak kratko pamet še bolj krajšati, itak zmedene pojmove še bolj zmedati. Vlada bode le spolnila dolžnost do samega sebe in do države, ako po svoji moči skrbi, da pojasni, kar si drugi prizadevajo skaliti — in da vspešno kalé, o tem so se menda novi ministri že do sita prepričali.

V Mariboru, 12. februarja.

Ministerstvo je obljubilo, da hoče popolnem vpeljati ravnopravnost vseh narodov in jezikov. Pri nas je mnogo mnogo vladnih organov, ki so bili nalašč za to postavljeni v službe, da so § 19. v nič devali, drugi so ta neslavni posel prostovoljno vršili. Na nas Slovencih je torej, da zdaj vladi te može pokažemo, da jej odkrijemo, kdo nasprotuje ravnopravnosti, kdo je nezmožen uradovati, ako ima § 19. veljati. Prosimo torej naše rodoljube, naj se v vsakem političnem in sodnijskem okrogu potrudijo in sestavijo listo vseh uradnikov, in naj pri vsakem pristavijo, kaj je do zdaj delal v narodnem in protinarnodnem oziru, in ali se je nadejati, da bi bil kedaj še za rabo, ako bi nam vlada res hotela pravična biti. To bode potem material, s kterim se bode dala kontrolirati vladina resna volja — in prazne obljube. Liste bomo radi sprejemali, oglašali in poslanecem itd. izročali. Vse dosedanje „qualificationstabelle“ niso zdaj piškovega oreha vredne.

Vredništvo.

O ukazu

kranjskega deželnega šolskega svetovalstva od 8. oktobra se je od novega leta sem pričelo

po kranjskih časniki hudo ropotanje. Temu je vzrok protest ljubljanskega mestnega zbora, ki ga je ta poslal kranjskemu deželnemu predstojništvu zoper vpeljavo slovenskega učnega jezika v niže razrede ljublj. mestnih štirirazrednih ljudskih šol, ktero zahteva ukaz od 8. okt. 1870 dež. šolskega sveta za Kranjsko. „Tagblatt“ se je v mnogih uvodnih člankih repenčil nad tem pametnim ukazom, ki slovenskemu narodu na Kranjskem podeljuje odtegneno pravico, ktero uživajo že po večem vsi avstrijski in neavstrijski narodi. Razlogi, s kterimi „Tagb.“ pobija dobrodelnost omenjene okrožnice, so nam že znani in jih nismo sedaj prvokrat v „Tagb.“ predali brali. Odgovora primerne mu tudi niso „Novice“ dolžne ostale, in ker zamorec ne postane bel, če ga tudi dva ali trije umivajo, zavolj tega nočemo s „Tagb.“ v takih zadevah več besedi in časa zgubljeni.

„Laibacherica“ je hotela ljubljansko mestno svetovalstvo z nekoliko dobrimi besedami potolažiti in pomiriti rekoč, da ukaz od 8. okt. ne velewa nič novega, a s tem je „Tagb.“ še bolj razkačila, sama sebe pa osramotila, da nima toliko srčnosti, očitno in javno priznati jedro onega ukaza, menda za to ne, ker bode slovenskemu ljudstvu v prid in nemškutarjem nevšeč. „Novice“ so na to tehtno dokazale, da je bil deželni šolski svet popolnoma pooblaščen, in da je svojo dolžnost spolnil s tem, da je določil učni jezik v slovenskih šolah, h kterim prištevata tudi ljublj. mestne šole, kjer ni $\frac{1}{4}$ čisto slovenskih otrok, kakor „Tagb.“ pravi, ampak več kakor $\frac{3}{4}$ je otrok, zmognih slovenskega jezika, kar se bode „Tagb.“ pisatelj lahko prepričal, če jih gre štet v posamne razrede. §. 6 splošne šolske postave, na kterega se sklicuje, pa ne more veljati za Kranjsko, kjer je v resnici le eden splošni ljudski ali deželni jezik in ta je slovenski. In akoravno bi nekteri morebiti mislili, da naj se tudi pri nas na ta §. ozira, vendar deželni šolski svet ne more tako nes pametne stvari zahtevati, kakor želé nam neudani tujci in nasprotniki — za svoje namene. Da so pa „Novice“ v svojem pravičnem zagovarjanji kr. dež.

Listek.

Poročila o Rusiji.

(Iz izvestij geograf. društva na Dunaji).

I.

Komu ni znano imenitno bahanje Nemcev, da oni proti vzhodu kulturo nosijo? Ako se bere, da tudi Rusi isto nalogo na vzhodu izvršujejo, tedaj se mora človek nehoté vprašati: kaj pa je jedro in zadržaj te kulture in kje je ona meja med zapadom in vzhodom, kjer se kultura končuje in nekultura začneja? — Na to neočito stavljeno vprašanje nam Friedrich Hellwald v svojem delu: „Die Russen in Centralasien“ odgovarja. V tem od nemških presojevalcev visoko cenjenem delu se Rusom častno priznava, da Azijatom kulturo nosijo. Na koncu svojega dela on o tem takó-le piše: „Ravno kakor je na ruske prapore duh znanstvenosti pripet, vsled ktere zdaj notranjo Azijo bolje poznavamo, nego evropsko Turčijo samo, tako tudi zmagonosno orožje rusko neprestano sledi stopinja obrazovanosti. Rusija izpolnjuje v Aziji v besede pravem pomenu obrazovanostno nalogo, ter Azijatom evropsko civilizacijo prinaša; z eno besedo: za Azijo je Rusija kultura, civilizacija.“ (Gl. izvstj. I. str. 29). Da se pomni! to so

besede Nemca; in kritik tega Nemca je tudi Nemec, kar se ne sme nikdar iz oči puščati pri poročilih o slavenskih zadevah. Kako pa bi taka naloga, kakoršno Rusi v Aziji izpolnjujejo, mogoča bila, ko bi Rusi sami ne imeli evropske izobraženosti? Ako je njih kulturonošenje resnično, tedaj je tudi evropska izobraženost Rusov gotova. —

Ali poželjevanje Rusov proti vzhodu izobraženost širiti, ne obstaja samo v vojaškem prodiranji, temveč tudi v množnem in obilnem preseljevanji. Uralske gore je rusko (velikorusko) pleme že davno prekoračilo. Vse tiste planote, ki se za rekami Obom, Tacom, Jen-sejem itd. v azijski Sibiriji v neskončno širokost in dolgot razprostirajo, so od gostih ruskih prebivalcev naseljene, ki tu živé nalik izseljencem drugih držav in narodov v veči svobodi.

Divji tartarski narodi n. pr. Samojedi, Ostjaki, Tunguzi i. t. d. so zapustili svoje kraje in se pomikajo v muže in gore, kar njih nomadnemu nagonu popolnoma odgovarja. Razcepljeni, razpršeni in vidno umirajoči izgibljejo se ti narodi z zemlje, prepuščaje dedščino svojih rodovitnih zemelj ruskemu plemenu, ktero je že vse dostojne doline lepega in romantiškega Altaja zasedlo. Povsod se vzdigujejo hiše v ruskem ličnem slogu; povsod se vzdigujejo cerkveni

križi v daljnem oZRaku; povsod se gradijo šole in blagotvorni zavódi in celo akademije, kakor n. pr. v Barnaulu (za Obom). (Gl. Izv. II. 92). Ako se pomisli, da v južni Sibiriji Rusinja dostikrat do 24, čisto navadno pa po 15 - 20 otrok rodi, tedaj se lahko razumeva, kako je ruskemu plemenu mogoče, tolike širjave posesti (Gl. o tem III. ttr. 135). —

Kolikor viša je obrazovanost slavenskih narodov, namreč severnih, tem bolj se število židov pomanjšuje. Rojstne knjige zapadne Rusije kažejo, da se je število židov od l. 1834—1859. za 20% zmanjšalo, lepo znamenje, da se narod ruski vedno bolj zaveđa trgovine in prometa, s kterim so, kakor še zdaj na Poljskem in Ogorskem, najbolj židje gospodovali. (Gl. Iz. IV. 158).

Pri veliki prostranosti in razširjenosti ruskega „gosudarstva“ je neobhodno potrebno zaradi lažjega pregledovanja in upravljanja, da se na geografske nauke največa pozornost obrača. Pa ne samo državna kasa, ampak bolj še skrbi radodarnost zasebnikov za poslanstva učenih mož v oddaljene in na novo pridobljene krajine. Na vse strani se razpošilajo učenjaki in zvedenci, ki imajo določene naloge izvrševati in v Petrograd poročati. Gledé na obširnost in raznovrstnost predmetov in na razširjenost delovanja, kakor gledé na

šolsk. sveta tudi „Slov. Narod“ vmes vpletle in poslednjemu „nedoslednost“ svojih člankov očitalo in ga dolžilo, da „Narod“ „Tagblattu“ vodo na njegov mlin vodi, ker se „Tagb.“ na „N.“ sklicuje, ni prav. Če so „Nov.“ na tanko prebrale „Tagblatt“ pisarije in „Narod“, pohvalo okrožnice 8. okt. in spodbudo, da naj kranjski učitelji in srenje dobro stran omenjenega ukaza porabijo: previditi bi morale, da so „Slov. narodu“, ki se tudi le za povzdigo narodnega šolstva poteguje, delale veliko krivico s nepotrebnim očitanjem in razžaljenjem. Res je „Narod“ enkrat pisal, da je bil nek sklep v ravno tej zadevi kr. deželnega šolskega sveta zelo nemškutarsk. A kdo je bil tega kriv? „Novice“, ki so takrat napak poročale od besede do besede: „V višem 4. razredu mestnih šol ostane nemški jezik učni jezik.“ Vsled tega je „Narod“ svojo nevoljo izrekel o tem naznanilu, ki se mu je istinit zdel. A ko smo v roko dobili okrožnico, razvideli smo, da so „Novice“ neresnično stvar oznanjale, in da je kr. dež. šolski svet pametno ravnal. Vse to se je tudi bralo v nekterih člankih „N.“, katerim „Novice“ zelo po krivem „nedoslednost“ podtikujejo.

Vsled reklamacij smo morali to sicer nekoliko zakasnjeno opomniti, da nam ne bi se naše molčanje tolmačilo kot — priznavanje.

Dopisi.

—m.— **Na Dunaji** 12. febr. [Izv. dop.] Liberalne dunajske novine pihajo gnjev in srd na novo ministerstvo. Najbolj jih grize to, da je bilo tako na tihem osnovano, predno se je komu izmed novinarjev količkaj sanjalo, kdo bodo možje, katerim se zdaj izroči krmilo avstrijske države; enako strupene so dalje zaradi tega, ker sta mej novimi ministri dva Čeha: Jireček in Habietinek. Vse vprek zaganjajo hrup: „nemška omika je odslovljena od avstrijske vlade!“ „Neue fr. Presse“ ne more tudi te rane preboleti, ker čuti, da zdanji avstrijski ministri ne bodo goreli za prusko nasilje in barbarstvo. A najostudneje so se o tej priliki onesnažile novine „Vorstadt-Zeitung“. Pri-povedujejo namreč, da so tajno zvedele, kateri možje so zdaj že odločeni za prihodnje avstrijske ministre, kader zdanji odstopijo. Mej njimi se citajo imena: Tvrdošec, Zassani, Smrdoglavina. Ako bi izobraženi Dunajčan to razumel, pljunil bi od gnjusobe, kader bi čital. Kaj bi rekel ljubljanski „Tagblatt“, ko bi v „Slov. Narodu“ našel kaj tako smrdečega? Slavenska surovost, divje barbarstvo, to bi gotovo bila najpohlevnejša beseda, ktero bi „naturbursche“ zvedel iz razkačenih „Tagblattovih“ ust. Sed duo quum faciunt idem, non est idem. Izobraženemu Nemcu je vse prosto, vse svobodno. Kakor se godi v novinarskih listih, tako se godi zdaj tudi na francoskem bojišči.

Ako bi Rusi tako neusmiljeno delali s premagano deželo, kakor delajo Prusi, od severja do juga, od zapada do izhoda bi po Germaniji grmelo kričanje in psovanje, a ne po krivici. Nego kar Prusi počenjajo, to je vse izvrstno, vse dobro in sijajno, sijajno posebno, kader požigajo vasi in mesta. Vsa Germanija Bismarka in starca Viljema besna povzdiguje do nebes. Človek res meni, da je nazaj premaknen v tisto omračno dobo, ko so Franki razgrajali po svetu. Vidi se, da omika samoga razuma še ni zmožna, živalske narave izgnati iz človeškega srca. Bokežom nemški listi še zdaj ležnivo očitajo, in te laži so si sami dobro v vesti, da so nosove rezali v poslednjem uporu, če tudi nobeno oko nikjer ni videlo avstrijskega vojaka z odrezanim nosom niti na bojišči niti v bolnici ni v Trstu ni v Gradcu ni na Dunaji; vendar bode to Slavenom prilagano sramoto zelo težko iztrebiti iz zgodovine protivnih narodov, kajti Nemci so tako pisali, in še zdaj pišejo, kader se jim kolikaj prilike ponudi, in gorje mu, kdor se drzne podvomiti, kar govori ali piše nemška ošabnost! A čitali smo vendar, da so tudi v poslednji prusko-francoski vojni oči stikali, nosove in ušesa rezali baš Nemci. To so pripovedovale same nemške novine, ktere o tem zdaj res trdo molče, ker so se domislile, da to njihovemu narodu nikakor ni na posebno slavo. Mi ne verujemo, da bi se to bilo res godilo, kakor vemo, da se v Boki nikoli ni godilo; omenili smo edino zategadelj, da poudarjamo zopet in zopet, kako imajo Nemci zmirom dvojno mero: eno sebi, drugo ostalim narodom. In koliko jih je mej njimi, da bi se jim to početje zdelo krivično? Koliko je tistih poštenih Nemcev, da bi se krepko ustavljali pruskemu, Hunov in Vandalov dostojnemu divjanju na Francoskem? Seštejem jih na prstih obeh rok; a še menj je tako pogumnih novim mej njimi. Na Dunaji se v tem oziru posebno odlikuje „Wiener Tagespresse“, list, ki Slavenom sicer nikakor ni prijazen; a to nas vendar ne ustavlja, pri-znavati mu slavo, zaradi česar je vreden slave. Kar se dostaje Slavenov in zlasti Slovencev, o katerih krivično piše, morebiti je to, da mu nalasč hudobno in slabo strežejo dopisniki o razmerah, ktere so vredništvu premalo znane. Posebno o Slovencih ljubljanski dopisnik laži razsiplje, kjer in kader more. Tako smo na pr. zvedeli iz gotovih ust, da nikakor ni res, kar se iz Ljubljane trosi po „Wandererji“ in po „Tagespressi“, da so kranjski poslanci sklenili, ne priti v prihodnje zborovanje državnega zbora. Vsa ta novica je izmišljena. *) Novine „Tagespresse“ tudi o novem ministerstvu sodijo vse drugače nego „Neue fr. Presse“, „Presse“ ali „Wiener Tagblatt“ itd. Vnete za to ministerstvo sicer niso, vendar odobravajo njegov program, ki poudarja avstrijsko

*) Formalnega sklepa res ni bilo; sicer pa stvar ni bila izmišljena. Vredn.

misel; zategadelj govoré, da je treba počakati del ter može soditi po delih, a ne po otročje pljevati nanje zaradi tega, ker imajo češka imena. Te nestrastne pametne misli se je poprijelo že tudi nekoliko dunajskih političnih društev.

Človeka telaži, ako vsaj tu in tamkaj nekoliko pameti sreča. Tem bridkeje nam je bilo čitati, kako so bili predsinočnim v neki gostilnici na Dunaji veselo zbrani tisti nemški delavski voditelji, ki jih je novo ministerstvo prvi dan svojega delovanja pustilo iz zapore, v kateri so lansko poletje bili obsojeni, — nekteri tudi na več let. Nekdo mej njimi se oglasi, da je treba hvaležnost izreči zdanjemu ministerstvu za njihovo svobodo, po kateri so do zdaj zastoj zdihovali. Odgovor tem besedam je bil — surov smeh, krotanje na vse grlo, kar dunajske novine ponosno poročajo. Rad bi znal, kje je tukaj tista hvaležna, nedosežno visoka nemška omika? Če se nemškim delavcem gnjusi milost iz rok tega ministerstva zato, ker sta v njem dva Slavena, čemu niso rajši ostali v temnem zidovji? Ni najti dovolj ostre besede, s katero bi se tako paglavstvo dostojno šibalo.

Nego ako bi kdo mislil, da mi čudes pričakujemo od tega ministerstva samo zato, ker sta v njem Jireček in Habietinek, želó bi se motil! Zadnja leta so nam žalostno pokazala, kaka čudesa znajo delati naši ministri z Beustom vred; a sama omikana ljudnost ukaže tudi nam, držati se gesla: „po njihovih delih jih spoznate.“

Od Drave, 8. febr. [Izv. dop.] *) Tandem ali-quando! tako smo vzklili radostnega srca prebravši dopis „iz Ptuj a“ v 15. št. „Narodovi“. Če tudi že dolgo in željno pričakovana a vendar nenadejana je prikazen, ka je enok v kn. šk. pisarnici naščini pravica se skazala. Ali s tem še ni doseženo vse; dana je glad-nežu samo drobtinica, ki ga nikakor ne reši gladne smrti, on mora dobiti celi kos. Tako tudi mi ne bomo henjali ni se utrudili boreči se neprestano in neprestrašeno za slavno zmago zatirane pravične naše stvari. Vladništvo je še zmirom „stare vere.“ Imamo pred seboj dejanski dokaz v pred kratkem izišlem: „personalstand des Bisthums Lavant in St. 1871.“ Ni samoda je nemški, pri-nesel nam je tudi prečudno zmes in ne prebavljivo so-drگو pokvarjene nemčurske pisave naših imen. Tu se spet ošabno šopirijo na prvem mestu vsilivši se tujci sch, tsch, ck, tz, med tem ko so domačini ukleneni med oklepi. Ne hoteči se spuščati v obširno razpravo dovolimo si le skromno vprašanje: Kako se dá opravičiti taka nemškutarija pred slovenskim duhovništvom? Pred nekterimi leti se je izrécno zahtevalo od vsakega duhovna lastnoročen podpis. Izpolnila se

*) G. dopisnik nam oprostí, da smo izbrisali sicer navdušene in vse poštenje znamujoče apostrofe in tiskali samo stvarne opombe. Vredn.

število sodelajočih udov in na denarna sredstva se težko ktero drugo društvo méri z geografskim „tovarištvom“ Petrogradskim. Posebna značajnost tega društva je ta, da se odlično zaslužnim možem dajejo svetinje za darilo. O delavnosti tega društva v letu 1867 gl. izv. IV. st. 158. —

Več nego tretjina Azije je popolnoma v ruski oblasti. Vse, kar je na severni strani Persije, Beludžistana (Afganistana je že nekaj pod „črnim orlom“), Altajja, globoke Mongolije in Kitaja, je lastnina Rusov. Najlože se meja pomni, ako se misli od Isikulskega jezera čez druga med njim in Amurom ležeča jezera črta potegnena do Perous-ke ožine. V teh krajinah se razprostira svobodna noga Slavena; od aralskega jezera do ohotskega morja in Petro-Pavelska se razprostira v Aziji ruski jezik. Eden jako rodovitnih in mnogo obetajočih krajev je za Amurjem l. 1859. bil pridobljen, a murska zemlja, 11.000 □ milj obsežka. Ruske naselbine se za to velikansko reko množé od leta do leta; 12 parobrodov se prevaža po reki, ktera obeta najloži kupčijski pot iz Azije in Amerike v sredino Sibirije postati. Pred nekterimi leti je bilo v ruskih novinah čitati, da misli vlada Slavene, ki so v severni Ameriki naseljeni, namreč tamošnje Čehe v amursko deželo preseliti. (G. izv. IV. 191—92).

Pri posedanji novih zemelj postopajo Rusi jako previdno in premišljeno. Najpreje prepotujejo zemljo skrivši, da pozvedo, je li zemlja v kakem oziru važna za njih namene ali ne. Potem postavljajo eno naselbino za drugo, ker je naselboželjnih in k temu tudi siljenih stanovnikov v Ruski mnogo, in začinajo v novopostavljenem mestu trgovati z evropskimi izdelki. Iz varne in dobro zagrajene in vojaško osnovane naselbine se podajajo izhodi ali ekspedicije učenih zemljepiscev in rastlinoznancev v bližnje okrajine in pozvedajo historične, geografske in etnografske posebnosti dotičnih krajev. Jezika dotičnega naroda se jako marljivo učé, da individualnost onga naroda lahko pregledajo in sredstva najdejo, kako se mu morejo približati. Na podlagi teh pozvedanj vravnajo potem svoje daljne korake in gledajo, da se z narodom pogodijo ali če je treba, da ga podvržejo. Primér, kako so Rusi prišli v oblast Mandžurije (amurske zemlje), glej izv. V. 231—33. — (Dalje prih.)

Na Preširnovi smrti dan.

(† 8. februarja 1849.)

Ali je slučaj ali je iz notranjega srčnega nagiba izvirajoče veselo zadostenje mnogo let po krivici žal-

jenemu pesnikovemu geniju, da baš, ko so na svitlo prišle „Razne dela pesniške in igrokazne Jovana Veselakoseskiga, finančniga svetovavca“, da baš tisti čas šestnajst častitih slovenskih duhovnov slaveč najvišega živečega dostojanstvenika svoje rojstne fare med svojimi slavnimi mrtvimi rojaki ponosno imenuje tudi Preširna, „prvega pesnika slovenskega?“ Tandem ali-quando! sem si mislil, ko sem bral te besede v 5. listu letošnjih „Novic“. Preširen! Dolgo so te malostni Slovenci ponižavali in ti nasprotovali; Koseski jim je bil „prvak slovenskih pesnikov“, ti samo „zraven Koseski-ta naš najizvrstniši pesnik“; Koseski je bil po nebeških višavah vozeči se „orel“, ti po jezeru plavajoči „labud“, in se ve, kakor je orel kralj vseh ptic, tako tudi Koseski pesnik vseh slovenskih pesnikov; iskali so peg in marog po tvojih poezijah, a ker jih niso našli, iskali so jih po tvojem priprostem, vsakdanjem življenji; veselí so ploskali, ko so bili izvedeli, da

Cel dan iz pravi koval si rumenjake,
Zvečer s prijatli praznil si bokale,
Preganjaj z vinom si skrbi oblake.

Da te je bridkost življenja do obupa prignala, zdelo se jim je šibanja, ne milovanja vredno. Jezilo jih je, da si živel, kakor živi priprost, pošten človek. Dejali so: če si res tako velik pesnik, kakor nekteri

je bila želja. Izvedelo se je tako, kako vsakteri podpisuje svoje ime. In da se ono tako piše tudi od drugih, ima vsak pravico zahtevati, — pravico prirojeno, sveto. Kaj je imela cerkev od vlade, zaradi katere nek mora biti nemški „personalstand“ in pokvečena pisava naših imen? Opustivši vse drugo omenimo le še nekaj. Pred kratkim mi je došlo prijateljsko pismo iz Maribora prineseče mi vest, ka se je v ondašnji duhovščini pa že blizo pred enim letom nastanovilo „literarno društvo.“ To bravi se zavzame, ka še dozda o tem društvu že tako dolgo obstoječem ni bilo nič slišati v javnosti ni o njegovi delavnosti. A pisatelj pomaga mi iz zadrege piseč dalje, da se je od zgoraj — prepovedalo nikar o ustanovljenem društvu v javnost poročati — iz katerega vzroka, pismo zamolči. Duham sem in tje. Naposled mi pride na misel, ka se je prepovednikom pred oči stavila najhitreje osoda g. Kosarja, ki je ob svojem času ravno zavoljo prevelike narodnosti moral odjadrati iz Maribora. Jeli ne? Ne bojim se ugovora, inace povem še več. Le toliko še rečem: Značajni boritelj za pravično stvar ostane neustrašljiv tudi v javnosti. Konečno mora vendar zmagati pravica. Živ izgled nam je g. Kosar. —

Politični razgled.

Novo ministerstvo se vedno svet prevsopihava, to tem bolj ker se je zvedelo, da je novo ministerstvo lastno delo cesarjevo. Pripoveduje se, da ima s časom res dr. Rieger vstopiti kot glava v novo vlado. To ima menda še precej časa. Česki glasovi so kakor že rečeno jako zapeti, a dobrohotni in priznavajo dobro voljo čakaje na ministerska dejanja. Tudi med nemškim prebivalstvom na Dunaji se oglašajo že glasovi za ministerstvo. Demokratično društvo okraja Alsergrund je pod predsedstvom deželnega poslanca Löblichja soglasno sklenilo program ministerstva Hohenwartovega popolnem prisvojiti si izvemši oni stavek, ki pravi da naj se neposredno voli po sedanjih deželozbornskih skupinah. Poslanec Schrank je med drugimi novi program prav živo hvalil, in nadejati se je, da se v enacem zmišlu izrekó tudi druga demokratična društva na Dunaji in po drugih nemških mestih.

„Politik“ pravi na koncu obširnejšega članka: članka: „Svobodna državopravna federacija v mejah avstrijske države je edina pomoč proti „počehovanju“ in isto tako piše hrvatski „Zatočnik“: „Daj Česki, Galiciji in Tirolski njih historična prava, zveži jih z dogovorom s kraljevino Ogersko, vrni Dalmacijo Hrvatski, odloči Slovence od Nemcev in pusti jim, da se pogodé z Hrvati, a Nemci naj bodo svobodni kakor jim drago, pa imaš monarhijo osnovano na narodnem temelju, potrebno v skladu evropskem, pa zato v pri-

hočejo, zakaj tudi tvoje življenje ni bolj vzvišeno, zakaj se tvoje življenje ne odlikuje od onega vsakdanjih navadnih ljudi! In — sklepali so — če se nad tvojim življenjem spodtikamo, zakaj bi se ne spodtikali tudi nad tvojimi poezijami? Z navdušenjem in gorkim srčnim ognjem pisano sodbo o tvojih poezijah so zaničljivo imenovali „himno“ in svojim odraslim učencem dejali, da jim „kot učeniki in katoličauje“ ne morejo priporočati tvojih poezij.

Toda genij se more poniževati, ponižati se ne da! Kakor po nebu goreče solnce sije, če tudi paglavci vanj gledaje zamiži in zakriči: ni solnce! tako je tudi z genijem. In kakor paglavci s solncem, delali smo mi Slovenci s Preširnom. Da je velik pesnik, tega nismo mogli tajiti, a da je največi slovenski pesnik, to smo odločno zanikovali. V jajcu dlake iskaje smo se obračali od njegove svitle velikosti ter nismo hoteli priznati, da baš Preširen je osnoval obliko naši poeziji, da baš Preširen in edino Preširen je povzdignil slovensko poezijo na nedosegljiv vrhunec. A „zgodnjemu solncu enak“, ktero prodere in razprši na dolini ležečo jutranjo meglo, je pesnikov genij premagal vse malostne ozire, vse nasprotné zapreke. Neumrjoči duh njegove poezije od dne do dne bolj ogreva slovenska srca, manjša krdelo njegovih nasprotnikov,

hodnosti tudi cvetečo in mogočno.“ „Zatočnik“ pravi na dalje, da se Slovenci in Dalmatinci na Dunaji nimamo ničesa nadejati nego katastrofa, ki bi s Cislahtanijo mogla razrušiti tudi njih lastno zemljo; kar nam zdaj koristi naša nalaga je to, naj gledamo, da čem preje priletimo v hrvatsko kolo, da bomo za dobe pogora vsi vkupe branili zapuščino svojih dedov.

Staremu lisjaku Napoleonu se zopet skomina po francoskem prestolu. Izdal je zdaj nek oklic na francoski narod, v katerem se je drznil sumničiti sedanjo vlado, češ da si je oblast uzurpirala, in da bo treba od nje račun tirjati za nepotrebno prelito kri in za denar ki ga je „brez potrebe“ potratila. Hinavec pravi, da če tudi propade njegova dinastija, on le želi, da bi se rešila dežela. H koncu kaže, da si dela upanja na svojo povrnitev. Mož se jako moti. Volitve na Francozskem so sicer izpadle konservativno. Pod „konservativci“ si moramo misliti združene stranke, ki bodo znotraj podpirale monarhično restavracijo ali je vsaj ne ostro pobijale, ki pa bodo za zdaj zadovoljne z republiko, ktero naj bodo menda vodili J. Favre, J. Simon, E. Picard in enako misleči. Enoglasna skoraj pa je sodba, da Napoleonidi nimajo najmanje upati, da bi še kdaj v roko dobili prodano in izdano francosko deželo.

Razne stvari.

— p. (Premoženje zaklad jugoslovenske akademije znanosti in umetnosti, in utemeljiti se imajočega jugoslovenskega vseučilišča v Zagrebu) je tečajem preteklega leta lepoponaralo. Premoženje jugoslovenske akademije iznaša koncem leta 1870. v gotovem denarji in v vrednostnih papirjih 289.230 for. 86. kr. Tečajem leta 1870. pomnožilo se je kljub temu da je iz dohodkov akademija 10.000 fr. v svoje svrhe potrošila, za 6825 for. 41. kr. Premoženje vseučiliščne zaklade iznaša pako koncem leta 1870. 185.466 f. 32 n., pomnožilo se je tečajem tega leta za celih 43.833 for. kr. K temu vspehu pripomogla je posebno Legatova ostavščina; pa tudi dobrovoljni prinesci so tečajem preteklega leta obilneje pritekali memo prejšnjih, glede česa gre naj večja zasluga gosp. profesorju Matiji Mešiču, kateri kot poročevalec gospodarskega odbora te zaklade, celo stvar rokovi.

P. (BIBLIA), tu je vse svetu pismu, star'ga inu noviga Testamenta, Slovenski tolmažena skuzi JURIA DALMATINA — tedaj sloveča Dalmatinova, prva slovenska 1584., v Wittenbergu tiskana prestava svetega pisma se v dveh dobro ohranjenih v usnje vezanih zvezkih in folio dobi za 50 fl. pri vredništvu „Vaterlanda“ na Dunaji. Slovensko Matico, ljubljansko

množi število njegovih zvestih prijateljev in gorkih občudovalcev. Dan, ko so „nebesa milost nam skazale“... da so z domačimi pesmami Orfeja poslale, se je letos slavil v daljnem Dunaji in v beli Ljubljani, v priprosti kmetski čitalnici in v gosposkem domu „auf den Brettern, die die Welt bedeuten.“ Denes, 22 let po njegovi smrti, je njegova nedosegljiva velikost od celega slovenskega naroda priznana in smešen bi bil, kdor bi hotel to tajiti ali celo Koseskega nad Preširna staviti.

Nikakor pak se ne more reči, da smo proti Preširni spolnili že vse svete dolžnosti. Če mu je Slovenija priznala lovorov venec najvišjega svojega pesnika, bila je samo pravična; popraviti in poravnati mora še kričečo krivico, da mu ga je kedaj predrzno odre-kala. Še ni med nami tistega splošnega, narodnega, svetega navdušenja za prvega našega pesnika, s katerim posebno nemški narod slavi svoje ljubljence. In — da ob vsem drugem molčim — kaj je res mogoča, da še danes, 22 let po Preširnovi smrti, ko bode slovenska Matica kmalu toliko tisučev v premoženji štela. kolikor let je Preširn živel, da še danes Slovenija nima večjega kritičnega in svojega največjega pesnika dostojnega životopisa?

Paulus.

licealno biblioteko, knjižnico ljubljanskega muzeja, slovenske jezikoslovce in prijatelje naših starin opominjamo in lepo prosimo, naj sežejo po tej interesantni knjigi, da se ohrani v naši domovini. Knjiga, ki je vredna 200—300 glđ., velja samo 50 umazanih avstrijskih bankovcev. Prestavi sv. pisma je pridejan: Register nekaterih besed, katere Crajnski, Coroski, Slovenski ali Besjashki, Hervazki, Dalmatinski, Istrijski ali Crashki, se drugazhi govoré.

Pravila

katoliškega tiskovnega društva v Mariboru.

Člen I.

Ustanovitev društva.

§ 1. Ustanovi se tiskovno društvo, ktero bode cerkvene, socialne (družabne) in narodne koristi povspesovalo s pomočjo tiska.

Člen II.

Namen društva.

§ 2. Društvo ima nalogo delati za to, da se bodo manje razširjale novine in knjige, ktere razdevajoče namene v duševnem življenju sedanjega časa na vse straneh (poljih) zastopajo, in da se namestu njih razširjajo in beró novine in spisi, ki so pisani po duhu katoliške cerkve, pravega napredka in zdravih državopravnih načel.

Člen III.

Društveniki.

§ 3. Sprejemanje. Društveniki se v društvo sprejemajo ali po sklepu odbora ali po njegovih pooblaščenih.

Vsak katolišk državljan zamore bitiud tiskovnega društva.

§ 4. Razvrstitev. Društveniki so ali ustanovniki, ali deležniki, ali podporniki. Ustanovniki so tisti, ki poleg rednega doneska društvo podpirajo s tem, da mu posodijo 50 f. pod pogoji, ki se imajo še natančneje določiti; deležniki so tisti, ki plačujejo vsega vkup na leto 5 f., in podporniki oni, ki plačujejo najmanj po 1 krajcar na teden.

§ 5. Dolžnosti. Vsak društvenik si bode po svojih močeh prizadeval, pospeševati splošne društvene namene, in sicer s tem, da se

1. zaveže:

- a) plačevati 1 krajcar na teden, kar večih dobrovoljnih darov ne izključuje;
- b) ne imeti ali kupovati očitno slabih novin, knjig ali knjižic;

2. da si prizadeva:

- a) marljivo in povsod razširjati, priporočati in podpirati novine in knjige od društva priporočene;
- b) oznanila in razglase kolikor mogoče izročati novinam od društva priporočenim;
- c) po zmožnosti, času in poklicu literarno, t. j. s spisi podpirati društvene novine.

§ 6. Pravice. Vsak v 4. § imenovan društvenik ima pravico priti k glavnim skupščinam (zborom), spregovoriti in nasvetavati po določilih opravičnega reda. Tudi mora dobiti tiskopise, ki jih društvo brezplačno razdeluje. Vendar imajo samo ustanovniki in deležniki pravico glasovati in aktivno ter pasivno volilno pravo. Slednjim se bodo tudi novine, ktere bode društvo izdaval, prepuščale za ceno, kakor jo bo odbor za-nje znižal. —

Člen IV.

Društveno vodstvo.

§ 7. Za vodstvo in opravljanje društvenih zadev se voli odbor, imenujejo pooblaščenici in se sklicujejo glavne skupščine (zbori).

A. Odbor.

§ 8. Sedež. Odbor, oziroma društvo ima svoj sedež v Mariboru.

§ 9. Razvrstitev. Odbor ima predsednika, predsednikovega namestnika, perovodjo (tajnika), denarničarja, pet odbornikov in 4 namestnike odbornikov.

Odbor volijo in to za eno leto samo ustanovniki in deležniki; in sicer volijo prvi 5 odbornikov in 2 namestnika, slednji pak 4 odbornike in 2 namestnika.

Odbor izmed sebe izvoli predsednika, predsednikovega namestnika, perovodjo (tajnika) in denarničarja. (Konec prih.)

Evalina-Haarwuchs-Pomade,

welche fester, schneller und dauernd gegen das Ausfallen der Haare und zur Befestigung der Schuppen (Schurf) wirkt, und fähig Stellen des Kopfes durch einen üppigen Haarwuchs verdrängt; dann die

Evalina-Bartwuchs-Essenz,

welche schon im frühesten Säuglingsalter den Bart, die schönste Färbung des Mannes entwickelt, werden nicht, wie andere derlei Haarwuchsmittel, durch ihre Erzeuger als Wundermittel, sondern durch nachweisbare Zeugnisse, als das Resultat wissenschaftlicher Forschungen und langjähriger Erfahrungen, dem hochgeehrten Publikum zur gütigen Beachtung empfohlen.

Zeugnis.

Gefertigter hat mit der **Evalina-Haarwuchskrafftomade und Bartwuchseffenz** in seiner Praxis Versuche gemacht und die Ueberzeugung gewonnen, daß nach gehörigem Gebrauche der Evalina, jede Schuppenbildung und jedes Ausfallen der Haare in kürzester Zeit befristet, der Haarboden gestärkt, der Haarwuchs belebt und befördert, und den Haaren der natürliche Glanz wieder zugeführt wird.

Wien, am 12. Februar 1867.

Dr. Viszának m./p.,

(L.S.) l. l. Regierungsrath u. d. Medicinalrath und l. l. Primararzt im k. k. allg. Krankenhaus in Wien.

Herrn Charles Wally.

Hiermit zeige ich Ihnen an, daß ich Ihrem Wunsche gemäß mit Ihren l. l. priv. Evalina-Haarwuchseffenz und Bartwuchseffenz in mir selbst angestellt habe, und es geriet mir zum besondern Vergnügen, Ihnen mittheilen zu können, daß mich der Erfolg wirklich übertrifft hat, und daß ich Ihnen zu Ihrem Unternehmen bestens gratuliren kann. Sie können nun auch versichert sein, daß ich Ihre wahrhaft guten Erzeugnisse in meinem Kreise auf das Beste empfehlen werde.

Wien, 29. November 1866.

Joseph Sütö,

Magister der Pharmacie.

Mein klägliches Evalina-Essen ist verbraucht. Die Schuppen haben sich auf das erste Mal gelöst, und das Ausfallen der Haare hat gänzlich aufgehört. Dieses glückliche Resultat bestärkt mein Vertrauen in Ihre Evalina-Haarwuchseffenz. Ich bin sehr froh, daß ich jetzt selbst an den Nachwuchs der Haare glaube. Senden Sie mir 10 St. Galien, 15. Jänner 1867.

Theresia Balogh,
l. l. Gerichtsführers-Gattin.

Nachdem ich fast schon glaube, für mein ganzes Leben hartlos zu bleiben, und auch bereits alle erdenklichen Mittel erfolglos angewendet hatte, las ich die Annonce Ihrer mit Recht wahrhaft ausgezeichneten Bartwuchseffenz Evalina. Obwohl ich, aufrecht gestanden, die ganze Woche für einen Pfund hielt, so habe ich doch bald nach kurzem Gebrauche Gelegenheit, mich von dem Gegenstände zu überzeugen, und habe Hoffnung, in kürzester Zeit mit einem kräftigen und dichten Vollbarte versehen zu sein. Nachdem ich also meinen eifriger Leidensgefährten Ihre Evalina-Effenz auf das Vortheilhafteste empfehlen kann, zeichne ich Wien, Leopoldstadt, 25. Jänner 1867.

Franz Haunold.

Herrn Charles Wally in Wien!

Nachdem ich mich von der vortheilhaften Wirkung Ihrer Evalina-Haarwuchseffenz und Bartwuchseffenz bei nur sehr kurzer Anwendung Ihrer Gebrauchs-Anweisungregeln, — vollständig und über alle meine Erwartung überzeugt habe, so erlaube ich Sie höflichst, mir umgebend zwei Ziegel Evalina-Haarwuchseffenz und Bartwuchseffenz zu übersenden. Mit besonderer Hochachtung

Karl Paternmann m./p.,

Bräuer.

Schönholz, 9. Oktober 1868.

Preis: 1 Ziegel Evalina-Haarwuchseffenz-Pomade kostet groß 1 fl. 50 kr., klein 80 kr., 1 Ziegel Bartwuchseffenz-Pomade kostet groß 2 fl. 50 kr., klein 1 fl. 30 kr. 1/2 fl. Unter der Adresse: **Charles Wally in Wien, Getreidemarkt Nr. 1**, werden alle Aufträge für 1 Stück oder mehr gegen Einreichung des Barebetrages oder gegen Postnachnahme schnellstens effectuirt. Depots befinden sich noch in Wien in der l. l. Hof-Apotheke, dann in

Marburg bei Herrn F. Kolletnig, Grazervorstadt, Zegethofsstraße 10,

Graz: in der Apotheke des Herrn W. Grabowitsch „zum Mohren“ in der Murvorstadt, des Herrn S. Burgleiter in der Sporgasse und in der Parfumerie S. Pilz am Lucag. Gfili: bei Herrn Karl Krieger; Klagenfurt: bei Herrn P. Strabacher, Apotheker und bei Herrn S. Zanner, Kaufmann; Laibach: bei Herrn S. Kraschobitsch; Trieste: bei Herrn S. Gfili (Vorsitzender) und Herrn S. Medobatto (Corio); Villach: bei H. M. Gfili.

L. Zelzer v Ljubljani

pred mostom št. 45 ima v svoji štacuni zalogo umetniških izdelkov od

C. Giani-a iz Dunaja,

kteri so bili pri vseh dosedanjih razstavah tako tudi leta 1870 v Rimu, Kassel-nu in Gradcu odlikovani s prvim darilom za umetno tkane in vezene (štikane) izdelke.

V svoji zalogi ima zmirom obilo **mnogovrstnih mašnih oblek**, kakor: kazule, pluvijale, dalmatike, velume, ciborne plajšče, antipodiume, burse, baldahine, stole, podkladke (polstre) za altarje, mrtvaške prte, kakor tudi

raznovrstno zalogo brokatov in blaga za cerkveno obleko, izdelano v čistem in nečistem zlatu in v svili.

Zaloga damasta za zastave (bandera) vsake širjave in različne baže, vrh tega plateno cerkveno perilo s pravimi platnenimi, ali pa tudi s pavolnatimi mrežami, ki se dajo prati.

Velečestiti duhovščini se priporoča

Na dalje pasice (portæ), premi (franže), krepin, cefe in mreže iz čistega in nečistega zlata ali tudi iz svile.

Križev pot, razne velikosti, izdelan po gosp. Fühlich-u prav umetno na platno z oljnatimi barvami.

Poleg tega se tukaj dobé cerkvene posode, orodje in obilo priprave, ki se prištevajo cerkvenim rečem.

Vsi omenjeni predmeti se prodajajo po fabriški ceni.

Projemajo se tudi štikarije za montiranje in se prav pazljivo izvršujejo.

z najodličnejem spoštovanjem

L. Zelzer.